

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmvla Caietani

Cajetan, Thomas

Antverpiae, 1575

Quæstio tertia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41716

Ientaculi primi

expedit, cum sacco & pera procedamus: & quod illud præcipue tempore prædicationis seruandum intelligamus, hoc autem tempore necessitatis. Et hæc de secunda quæstione.

Circa tertiam quæstionem de responsionibus Domini nostri Iesu Christi coram quatuor iudicibus, occurrit primò duplex admiratio coram Anna.

Altera est de illa responsione, Quid me interrogas? nam apparet & superflua & non decens personam illam tunc superflua quidem: quia interroganti Pontifici Iesum de doctrina & de discipulis eius, sufficiebat dixisse doctrinam suam esse publicam: & propterea examinandos esse publicos testes qui audierat docentem: & non oportebat apponere. Quid me interrogas? Indecens autem: quia Dominus Iesus tunc se gerebat vt subditum. Non est autem subditi arguere iudicem, præsertim de defectu tam paruo, scilicet quod non debebat ipsum interrogare de doctrina tam publica. Et hæc indecentia tanta visa tunc est, vt propterea vnus ministrorum percussit Domini maxillam, dicens: Sic respondes Pontifici? Altera est de illa responsione data percussori: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, cur me cædis.

Videtur dominus non seruasse consilium quod discipulis dederat. Si quis te percusserit in vnâ maxillam, præbe ei alteram: nam solum nanque non præbuit alteram, sed contra percutientem argumento rationis insurrexit: debebat enim ipse seruare quod seruari ab aliis voluit. Occurrit secundo admiratio similis coram Caïpha: pro quanto adiuratus Dominus, vt diceret si ipse esset Messias: non solum respondit se esse Christum, sed adiunxit, A modò videbitis filium hominis sedentem à dextris Dei &c. Apparet siquidem superflua hæc appositio. Nam si opportuna fuit,

aus

Quæstio tertia.

aut propter ipsos Pontifices & seniores.

Et hoc non : tum quia Dominus dixit tunc quod ipsi audientes se esse Christum, nec crederent, nec ipsum dimitterent: tum quia ex hoc facti sunt peiores: dicentes, Blasphemauit: reus est mortis, &c. Aut propter alios: & hoc non tam quia alii iam aliàs hanc doctrinam de aduentu Christi ad iudicium audierant, tum quia ibi non erant alii, nisi fortè ministri, qui etiam persequebantur Dominum vt patet de ministris & ancillis in festis Petro. Occurrit tertio admiratio coram Pilato quadruplex: iuxta quatuor Domini verba ad Pilatum. Prima est circa illam responsionem, A temetipso hoc dicis, an alii tibi dixerunt de me: apparet siquidem impertinens vt interroganti Pilato Iesum. Tu es rex Iudæorum? respondeatur, si à temetipso hoc dicas. Non enim videtur quomodo hoc spectet ad propositam interrogationē, aut quorsum tendat. Secunda est circa responsionem subiunctam Regnum meum non est de hoc mundo. videtur enim quod Dominus voluerit se iustificare coram Pilato tanquàm dicere, Ego non me impedio de regno huius mundi, de quo accusor. Hoc autem non apparet consentaneum esse spontaneæ oblationi sui ipsius ad patiendum, & subeundam sententiam mortis & crucem. Qui enim studet coram iudice iustificare suam causam: non querit condemnari, sed potius euadere. Tertia est circa apposita verba, Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundū, vt testimonium perhibeam veritati. Nam appositio ista ad aliquod trium ordinata est. Vel ad iusticiā suam aperiendam, & hoc (vt dictum est) videtur incōueniens: quia non consonat iam voluntariæ passioni. Vel ad instruendum Pilatum, & hoc erat superfluum: quia ille gentilis erat: & principium conuertendi ipsum non erat hincsumendum. Vel ad propositam materiā de qua

P P

eraç

Lentaculi primi

erat sermo: scilicet de regno suo, & hoc non apparet quomodo veniat ad propositum, & qua fuerit prudentia dictum. Quarta est circa ultimam Domini responsionem ad Pilatum: Non haberes aduersus me potestatem ullam, nisi tibi desuper datum esset, &c. Apparent enim minus decencia verba: tum quia facis generalia pro responsione darentur Pilato dicenti, **M**ihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Tum quia nihil nouum aut ignotum, aut necessarium sonantia, vt propter ipsa dicenda Dominus silentium coeptum rumpere deberet. Quis enim ignorabat Pilatum habere potestatem à superiori quum conslaret quod non erat princeps, sed præses deputatus à Romanis? Tum quia incompactè iuncta cum sequentibus: scilicet, Propterea qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. in quo nanque conuincet hæc sententia de maiori peccati, cum præcedente de potestate Pilati, non appareat. Et multo minus appareat quomodo hæc ex illa inferatur cum nota causalitatis: vt in litera sit inferendo. Propterea qui me tradidit, &c.

Occurrit quartò admiratio coram Herode, cur interrogatus Dominus ab Herode in multis sermonibus, nullum verbum protulit: quum tamen spes esset boni aliquid efficiendi apud Herodem, qui fidem Iudæorum profitebatur: & de ipso scriptum est quod libenter Ioannem Baptistam audiebat, & audito eo multa faciebat, & Euāgelista dicit quod tunc gauisus est viso Iesu, & quod multo tempore desiderauerat ipsum videre, &c. ex his enim videtur quod rationalis fuisset quæ dixit Pilato gentili, dicere Herodi fidei, utpote qui de Messia fidem habebat, &c.

Ad quæstionem hanc de responsionibus Domini respondendum est ordine quo processit ambiguitatum

Quæstio tertia.

guitatum series. Vnde à verbis dominicis coram Anna pontifice inchoando, dicitur illa Domini verba ad Annam, quid tunc interrogas? non superflua nec indecentia, sed opportuna decenciaque illum tunc fuisse. Quæ ut clare intelligas, perspice Dominum vidisse in interrogatione à pontifice facta duo implicari: scilicet rem, & personam. Res de qua interrogatio fiebat, erant doctrina cum discipulis, persona autem interrogata, erat ipse Iesus. Et quò ad vtrunque oportuit Dominum sua responsione satisfacere. vnde de doctrina respondit primò quòd erat in publico posita tum ex loco publico, synagoga scilicet & templo: ita quòd locus non solum erat publicus, sed publicus ad officium docendi: doctrinæ siquidem publicæ locus erat templum aut synagoga. Tum ex frequentia communi: quia illuc omnes Iudæi conueniebant. Tum ex qualitate temporis: quia semper quando scilicet tempus docendi exoptulauit: quando in templo, in templo, & quando in synagoga, in synagoga. Tum ex qualitate dictorum: quia in occulto locutus sum nihil. Deinde dixit qui essent de sua doctrina interrogandi, dicens, Interroga eos qui audierunt. Et protulit vniuersos vt publicos testes, non mortuos, non absentes, non nescios, aut iammemores, sed præsentés & scientes: Ecce, inquit, ipsi sciunt quid dixerim. Quò ad personam verò interrogatam respondit. Quid me interrogas? Quod dupliciter exponitur, vel quid, hoc est cur me interrogas? Et sic petit causam non quare Pontifex interrogat, sed quare interrogat ipsum Iesum de doctrina: quum non appareat causa, quare ipse Iesus debeat interrogari de sua doctrina, quæ est in publico posita: ac per hoc interrogandi sunt illi qui audierunt & sciunt illam: siquid si doctrina fuisset posita in libro, non esset auctor interrogandus de doctrina qualis est, sed liber

Tentaculi primi.

examinandus. Nec hæc petitio dedecabat subditum: quum Iob petitionem similem Deo porrexit, Indica mihi cur me ita iudices? Et iuxta hunc sensum: quia Annas interrogauerat de doctrina publica Dominum, qui non debebat ante examinatum ab illis doctrinæ qualitatem examinari: ideo humiliter subditus Dominus petit causam quare ipse examinatur: ut si forte ex causæ manifestatione oporteret aliquid respondere, posset parere. Et sic verba hæc decentia & opportuna inueniuntur.

Vel quid me interrogas? hoc est, quid est quod à me interrogando scire quæris? Et sic petit rem interrogatam: sicut Saulus petiit à Christo rem præceptam dicens, Domine quid me vis facere? Et iuxta hunc sensum supponebat humilis subditus pontificem interrogare ipsum de aliquo quod oporteret ab ipso Iesu nosse, & non de iis quæ oportet aliunde cognosci: ac per hoc quia interrogatio de doctrina, pro quanto quærebat qualitatem doctrinæ, ad alios spectabat qui audierant: & non apparebat pro quo alio articulo spectaret ad ipsum Iesum: ideo humiliter petit, Quid me interrogas? Ac si apertè diceret: Quia non apparet quid est illud quod ego interrogatus respondere debeam, aperi quid est quod à me scire vis. Fortè enim aliquem particularem articulum pontifex manifestasset se quærere: ad quem respondisset. Et sic percipere clarè potes non solum opportunam ac decentem, sed humilem reuerentemque fuisse hanc Dominicam responsionem: quamuis pontificis minister similis suo pontifici arguerit illam superbiæ, nec dignum arbitrans dominum Iesum, ve etiam peteret quod ad seipsum spectabat nosse, ve posset pontifici satisfacere.

Ad alteram autem admirationem de responsione data percussori, respondetur quod Dominus Iesus
ita

Quæstio tertiâ

Ita exhibebat se subditum & patientiæ exemplum, ut meminisset se esse doctorem mundi. Docuerat discipulos ut percipienti nam maxillam; præberent alteram: & nisi ipse dignatus fuisset interpretari sua documenta (quod scilicet intelliguntur pro loco & tempore, & non in omni tempore, loco, euentu, negotio, &c.) quis crederet interpreti alteri? Si ipse Dominus præbuisset alteram maxillam: quis se vnquam verum Christi discipulum credere potuisset nisi semper & vbique simile quid fecisset? & similiter nisi tollenti tunicam, dedisset & pallium? & sic de similibus. Modò autem vbi Dominus facto suo non præbuit alteram maxillam, interpretatus est documenta sua huiusmodi non semper & vbique debere exequi, sed pro loco & tempore, &c. Oportuit ergo Dominum respondere, & non præbere alteram maxillam, propter nostram doctrinam. Respondendo quoque auctoritatem iustorum supra suos persecutores in se monstrandam suscepit, arguendo percussorem quòd nec in modo loquendi excesserit, dicens, Si malè locutus sum, non dixit, si malum locutus sum, sed si malè: quia etiam ille reprehenderat ipsum de modo loquendi, dicens, Sic respondes? Vndique ergo docemur in hac dominica responsione, dum & documenta interpretata, & auctoritatem iustorum insinuatam ab ipso nostro capite habemus.

Et si quærat, cur non responderit Dominus aliquid ad interrogationem de discipulis, dici potest, vel quòd responsio de doctrina erat quoque responsio de discipulis: quoniam ex qualitate doctrinæ pendet qualitas discipulorum. Vel quòd percussio maxillæ interruperit responsionem Domini interrogantis, Quid me interrogas?

Ad admirationem de verbis Domini corâ Caipha, **A**modo videbitis filium hominis, &c. dicitur quòd

Tentaculi primi

quod summè necessaria tunc fuerunt, & propter totum mundum, & propter ipsos pont. fides ac seniores: ut inexcusabiles se nosse possent.

Ad cuius clariorem intelligentiam sciendum summarie est, fuisse à prophetis de Messia prædicta sex. Primum, de vita sancta: propter quod miserunt ad Ioannem Baptistam, quaerendo si ipse erat Christus. Secundum, de doctrina diuina propter quod etiam Samaritana dicebat quod Messias docturus esset omnia. Tertium, de miraculorum multitudine & excellentia: propter quod Iudæi dicebant, Christus quum venerit, nunquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit? Quartum, quod ipse esset redempturus & saluaturus populum Israël: propter quod vsque hodie Iudæi expectant Messiam: ut educat eos de captiuitate & magnificet eos. Quintum, quod ipse esset Rex potentissimus: imò Rex regum, & Dominus dominantium. Vnde Magi quaesierunt, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? & Nathanaël & turba in die palmarum Christum regem appellarunt. Sextum, quod ipse pauper humilisque conuersaturus esset cum hominibus: & morte turpissima cum sceleratis puniendus. Vnde Dominus discipulis Ioannis respondens de seipso, post enumerata potentiae suae miracula, affirmationem pauperum, & mortis suae ignominiam subiunxit, dicens: Pauperes euangelizantur: & beatus qui non fuerit scandalizatus in me, scilicet ob mortem meam.

Quia igitur hæc de Christo prædicta fuerant: & in ipso Domino conspiciabantur impleta tria prima: & sextum pro parte executum. & pro reliqua parte, scilicet passione & morte tunc inceperat & fiebat: restabat ut de aliis duobus (scilicet quarto & quinto) Dominus manifestaret pōtificibus quod in ipso erant implenda, Et quia erant implenda post resurrectionem

Quæstio tertia.

nem suam, & nō tunc: ideō Dominus & hæc implenda, & ordinem simul monstrare dignatus est, dicens quod ipse venturus est iterum cum gloria & potestate à dextris Dei, &c. ubi se saluatorem & regem omnium aperuit. Et dicens: Ex hoc autem erit filius hominis, &c. monstrauit quod intercedente passione & morte exaltandus esset ad dexterā Dei, & venturus cum gloria. Fuit igitur valde necessarium vt Dominus mysterium duorum aduentuum suorum aperte distingueret, & ad primum spectare vitæ sanctæ, pauperis, humilis, &c. conuersationem cum hominibus, cum diuinæ doctrinæ & miraculorum excellentia, & passione ac morte ignominiosa: ad secundum verò resurrectionem, saluationem manifestam non solum animarum, sed corporum, regiam dignitatē, dominium vniuersale &c. insinuaret. Tum propter omnes qui audituri erant saltem per Euangelium: quia mysterium duorum aduentuum occultum valde erat, intantum vt etiam dæmones videatur latuisse. nam si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Tum propter ipsos senes quia tunc Dominus conspiciebatur ita abiectus, subditus, derelictus, vt nec cogitabile videatur quod ipse esset futurus rex potentissimus saluaturus populum. Et ideo pramonuit tunc eos quod per hanc abiectiōem ac subiectiōem transiturus erat ad dexteram Dei, & iudicaturus orbem cum potestate &c. vt sic quantum in se erat instrueret pontifices & seniores, vt si vellēt, possent respicere, nullamque excusationem ignorantie prætenderent: quare non aperuit nobis mysterium duorum aduentuum Messie quum interrogauerimus & adiurauerimus eum. Eratque nunc oportunum tempus manifestandi mysteriū hoc, quando interrogatio & adiuratio facta à pōtificibus & optimatibus responsionem non habuisset completam & claram

Ientaculi primi

filii duorum aduentum mysterium fuisset aperitum
& quando opus quod tunc exercebatur, ut verbo ma-
nifestaretur exposcebat. Tunc enim quia causa Iesu
quasi impii iudicabatur, meruit ut causam & iudi-
cium vniuersi orbis acciperet.

AD admirationem coram Pilato quadruplicem
iuxta quatuor Domini verba, dicitur ordinatè.
Et ad primam de illis verbis, A temetipso hoc dicis?
respondetur quòd ratio verborum fuit, ut Pilatus
gentilis capax fieret responsionis dandæ ad quæstio-
nem propositam, Tu es Rex Iudæorum: Oblataque
Iesu nihilominus rationabilis est occasio interpo-
nendi hæc verba antequàm responderet ad quæstionem.
Occasio siquidem fuit: quia Iesu Domino introducto
in prætorium, pontifices manserunt extra, ne conta-
minarentur ingrediendo domum viri gentilis duran-
te sollemnitate paschali: & Pilatus ceremoniis eorum
condescendens, exiit ad eos, auditurus quam accusa-
tionem afferrent aduersus Iesum, Pontifices autem
accusauerunt eum quod se Christum regem fecisset.
Pilatus autem ingressus in prætorium siue Iudæis, in-
terrogauit Iesum, Tu es Rex Iudæorum? Quia igitur
Dominus Iesus absens fuerat quum fuerat accusatus
à Iudæis, occasionem rationabilem habuit quærendi
à Pilato, an ex se, an ex Iudæorum ore interrogatio-
nem hanc faceret. Ratio verò verborum talium fuit,
ne Pilatus falleretur à seniorum Iudæorum callida
accusatione vsurpati tituli regii. Si enim Pilatus ex
seipso de regio titulo inquireret, quum Pilatus esset
gentilis: & nullum reputaret hominis regnum nisi de
hoc mundo, interrogando, Tu es Rex Iudæorum, pla-
nè interrogaret de regno mundano & rege, quales
sunt alii reges: & non oportuisset Dominum respon-
dendo loqui de regno quod non est de hoc mundo,
Sed aliter respondere. Sed vbi Pilatus interrogat ex
accu-

accu-

Quæstio tertia.

accusatione Iudæorum, qui ipsum ideò regem dicebant se fecisse, quia dicebat se Christum, & regnum Messie non erat de hoc mundo, ideò prudentissimè Dominus antequàm respondeat, interposuit an loqueretur ex se, an ore Iudæorum: ut confitens Pilatus se loqui ex ore Iudæorum, intelligeret propriam vocem, audiendo à Domino æquiocationem regni inter regnum Messie, de quo loquebatur Pilatus ex ore Iudæorum, nesciens propriam vocem: & regnū mundanum, de quo putabat Pilatus accusationem fieri: & sic capax fieret responsionis futuræ, tanquam audisset: Tu putas facere officium tuum inquirendo de usurpato titulo regio secundum regna huius mundi: scito quod regnum Messie de quo accusant me Iudæi, non est tale. Ad secundum autem de verbis illis, Regnum meum non est de hoc mūdo: dicitur quod aliud est iustificationi causæ suæ studere, ut euadatur sententia, & aliud est iustificare causam suam, quantum sufficit ad tollendam apparentem occasionem scandali.

Dominus Iesus coram Pilato non studebat iustificationi causæ suæ ut non damnaretur, qui ad hoc venerat, ut morte turpissima afficeretur: sed quoniam ex hoc ipso quòd se ipsum affirmauerat Christum, ac per hoc regem, nonnulla occasio poterat apparere Pilato gentili cogitando quòd dominus Iesus aspirasset ad regnum Iudæorum, & ideò prædicaret populo: ideò Dominus Iesus hanc quæ apparere poterat scandali occasionem tollere curauit, distinguendo regnum Messie seu suum à regno aliorum regum penes causam & affectam. Penes causam quidem: quia regnum eius non est de hoc mundo, non dixit, non est in hoc mundo: sed non est de hoc mundo. Regnū enim aliorum est de hoc mundo. Non est autem à natura. Et hoc vel ut regnum patrisfamilias, quia naturaliter

Tentaculi primi

turaliter est rex in domo sua: vt in principio mundi erat. Vel vt regnum eorum qui nascuntur reges hæreditario iure: vt filii & hæredes regum. Aut ab intellectu adiuto arte vel industria: vt sunt ii, qui vigentes ingenio, industria multa se ad regnum prouehunt. Aut à potentia: vt tyranni. Aut à voluntate: vt sunt ii, qui per electionem ad regnum perueniunt. Regnum omnium horum est de hoc mundo, quia, ab iis quæ huius mundi sunt, causatur. Sed regnum Christi non est ex hoc mundo: vt pote ex nulla huiusmodi causarum veniens. Sed vt Apostolus promulgauit, factus est obediens vsque ad mortem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Et propterea Dominus dixit Pilato, Regnum meum non est de hoc mundo. Et manifestauit hoc ex affectu: quia si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent vt non traderer Iudæis. Si quærerem regnare, fecissem vt ministri mei, sequaces mei decertassent & adhuc decertarēt, vt non traderer voluntati Iudæorum, quod tam longè fuit: vt nullus nunquam nec Ioseph ad Arimathia, nec Nicodemus, nec Lazarus, nec quispiam vnico etiã verbo certauerit pro Iesu pendente eius causa coram Pilato. Itaq; ex hoc affectu percipere facilè potes Pilate, quod Regnum meū nō est de hoc mundo: quod non quæro populum auertere, vt regem me habeāt. Et ex hac Domini sententia intantum apparentia scādali in mente Pilati sublata est, vt exierit ad Iudæos, dicens se nullam causam mortis inuenire in eo. Ad tertiam admirationem de subiunctis verbis: Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum vt testimonium perhibeam veritati &c. responderetur quod hæc verba ordinantur ad propositā materiam de Regno Christi.

Quæstio tertia.

& ad idem tendunt quò priora verba. Et sunt cõu-
nientissimè inducta & ex parte materiæ de qua erat
sermo, & ex parte personæ ad quam sermo dirigeba-
tur. Ex parte siquidem materiæ: nam sermo erat de
Regno non ex hoc mundo, & quòd Iesus erat rex nō
ex hoc mundo. Hæc autem figmenta reputantur à
sapientibus huius mundi: & tanquam conficta ab iis
qui religionis curam gerunt propter populos &c. &
ideò Dominus veritatem proponit se adeò tueri, vt
venerit in mundum, non vt ad inuentiones humanas
prædicer, sed vt veritati testimonium perhibeat. Ex
parte vero Pilati, quia oportet eruditorem ex com-
munibus sibi & auditori, & quantum potest ex gratia
auditori procedere, vt sic capax fiat doctrinæ. Christo
autem & Pilato non erat communis ratio scriptura-
rum, nec religionis cultus, sed solummodo naturalis
mens ac per hoc veritatis amor, nihil enim commu-
nius ac amabilius est hominibus secundum mentem,
quàm sit veritas. Meritò ergo à veritatis studio pro-
cessit, suafurus viro genèi quòd non erat figmentum
id quod de regno suo non de hoc mundo dixerat.
Duplicauit autem significationem ingressus sui in
mundum, per natiuitatem & aduentum (dicens, Ego
natus sum & veni in mundum) propter duas in se
naturas: vt homo enim natus est: vt Deus verò venit
in mundum. Deus homo factus. Et quoniam testi-
monium Christi de veritate non erat ab omnibus
suscipiendum fide debita, subiungit discernèdo susce-
pturos à non suscepturis ex diuersa habitudine ad
veritatem dicens, Omnis qui est ex veritate, audit vo-
cem meam: hoc est: quicumque amator, inquisitor,
susceptor, tutorque est veritatis, non in hac vel illa
materia (puta Geometria, Physica, &c.) sed veritatis
simpliciter, ita quòd nulla vero repugnet: audit vocem
meam: omnis siquidem talis est ex veritate, hoc est

ex

Tentaculi primi

ex parte se tenet veritatis: & ex veritate venit, tanquam exemplatum ab exemplari. Oportuit autem Dominum apponere hæc verba de auditoribus suis ut hinc posset intelligere Pilatus duos, scilicet & qualitatem eorum qui audiebant ipsius Domini doctrinam, & sequaces illius erant, quod scilicet erant homines non vana sectantes, sed veritatem amantes ac sectantes, & qualitatem regni sui, scilicet quod est regnum veritatis: ita ut dignatus sit Dominus dicere de regno suo non solum negatiuam, scilicet non est ex hoc mundo: sed insinuare affirmatiuam, scilicet quod est regnum veritatis: & simul articulum alium à Iudæis obiectum (scilicet quod subuertebat ac seducebat populum) tacite eligere eadem ratione qua articulum de usurpato regio titulo exclusit, & ad innocentiam discipulorum tuendam. Ex hoc enim quod ipse soli veritati operam dabat: & ex veritate erant qui eum audiebant: manifestè sequitur, quod nulla erat seductio, nulla subuersio, nullus ad malum, nullus ad vana prouocabatur: sed tota Christi prædicatio, totum Christi regnum, ex veritate, & in veritate, & ad veritatem erat poterat ex hac Domini sententia Pilatus occasionem discendi à tantæ famæ magistro accipere: sed quum interrogasset, Quid est veritas? non expectata respõsione exiit ad Iudæos: utpote qui non curabat discere à Christo. Ad admirationem demum quartam coram eodem à Pilato de responsione illa, Non haberes aduersus me potestatem vllam nisi tibi desuper datum esset: dicitur quod hæc verba Domini non sunt verba generalia, sed singularissima, ac valde nouam, occultam, singularemque Christi innocentiam significantia. Inter Christum enim & reliquos homines hæc erat differentia, quod reliqui homines habebant superiorem iudicem ex duobus capitibus (scilicet & ex parte superiore: quia sc à Deo ordinata

tura

Quæstio tertia.

tum est, iuxta illud Apostoli: Omnis potestas à Deo est: quia quæ à Deo sunt ordinata sunt, & ex parte interiore: hoc est ex proprio peccato, saltem originali, ex quo incidit homo ut ab homine punibilis esset.) Christus autem quia nullius omnino peccati particeps erat, nihil ex parte sua habebat, unde potestas quæcumque humana haberet aliquid contra eum: & propterea Pilatus ex sola parte superiore potestatem habebat aduersus eum. Singularissimam ergo suam innocentiam Dominus significauit per hanc responsionem, dicens quòd nullam aduersus ipsum haberet Pilatus potestatem, nisi ei Pilato datum esset desuper. Dixit desuper, & non dixit ex Romano imperio, aut Cæsarea auctoritate: ut comprehenderetur prima causa, diuina scilicet dispositio, cum secundaria, quæ erat potestas Romani imperii. Ac si apertè diceret. Quòd habeas contra me potestatem, non ex demerito meo, sed quia es præses. Et hinc optimè cum nota causalitatis inferuntur sequentia verba, Propterea qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. propterea, quia scilicet innocens ego sum, qui me innocentem tradidit tibi tanquam manifestam rem: maius peccatum habet. Tu quidem peccas sciens, quòd per inuidiam tradiderunt me tibi sacerdotes, & non respiciens: sed illi qui causa principaliter sunt, maius peccatum habent. Et quòd iuxta hunc sensum intellexerit Pilatus Domini verba, testatur Euangelista dicens quòd exinde Pilatus volebat dimittere Iesum: exaudita quippe Iesu innocentia cum proprio peccato, mouebatur Pilati animus ad dimittendū Iesum.

Ad admirationem coram Herode, quare Dominus non responderit: dicitur quòd Euangelista nullam explicans specialem interrogationem ab Herode factam, sed per verba generalia narrans Herodem interrogasse Dominum in multis sermonibus,
simulque

Tentaculi primi

simulque narrans quod sperabat videre miraculum aliquod à Domino Iesu fieri, insinuauit interrogationes Herodis non fuisse iudiciales, sed curiosas, eadem etenim curiositate, qua mouebatur ad miraculū aliquod videndum, inducebatur ad proponendum Domino quaestiones curiosas: & propterea Dominus sicut noluit uti potentia sua ad facienda miracula: ita noluit uti scientia sua ad satisfaciendū curiositati Herodis: instituens per hoc nos ut & potestate & scientia utamur ad ædificationem, & non ad curiositates, aut quascunque alias vanitates. Non suberat ergo causa respondendi Herodi curioso, sicut affuit causa respondendi Pilato iudicialiter inquirenti, qui nescius de vero regno Messiae, poterat scandalizari, ut dictum est: Tacuit ergo Dominus coram Herode, ut haberetur & tractaretur ab Herode ut fatuus, quod & subsequū est. Herodes quippe vir secundum mundum prudens, conferens audita de Iesu ex fama, & obiecta à pontificibus, præcipuè quod faciebat se Messiam, cum tanto Iesu silencio coram se interrogante in multis sermonibus, quibus usus potuisset ipsius Herodis beneuolentiam acquirere & tueri se contra persecutores suos, causam habuit cogitandi quod Iesus esset vanus (utpote non loquens coram magnis viris, sed coram vulgaribus) & eo amplius quod videret Ioannem Baptistam prudenter secum loquētem, Iesum autem nec ad interrogata sua respondentem cernebat: censuitque quod esset ut fatuus tractandus: & sic illudit veste alba: Sed saluator altissimo consilio se illudi voluit: ut mundus hinc videret quod non sapientibus huius mundi viis, non astutiis, non industriis humanis traxit ad suam fidē mundum: sed viæ eius ad conuertendum ad suum regnū mundum, fuerunt tales, ut sit habitus fatuus à principibus & sapientibus huius mūdi. Propter quod ab omnibus
iudi-

Quæstio quarta.

judicibus voluit reputari imò tractari, vt fatuus, non verbo, sed multiplici facto illusionis: nam à pontificibus, & Herode & Pilato iudicatus & punitus est vt fatuus: Sciebat enim quod sapientiæ seu astutiæ maximè attribuitur facere se caput nouæ legis populorum, & ideo hanc de se opinionè, auferre studuit tot propriis derisionibus: vt vel sic crederemus diuinum opus esse fidem Christi. Hæc de tertia quæstione.

Circa quartâ quæstionem de scripta Domini Iesu causa (Iesus Nazarenus Rex Iudæorum) nonnulla dubitatio oritur. Tum quia in multis, quatuor scilicet causis fuerat Dominus accusatus: scilicet de tribus non dandis Cæsari, de seductione populi, de blasphemia: scilicet quod filium Dei se fecit, & de læsa maiestate, quod se Regem facere curabat. Tum quia de nulla causa legitur Dominum se iustificasse nisi de ista scilicet de regno (vt patet in Euangelio) ac per hoc minus videtur quod ista debuisset scribi super crucem, vtpote purgata. Et confirmatur: quia Pilatus qui scripsit causam, & postquam discussit hanc causam, pronunciauit Iesum non esse reum mortis: ac per hoc non esse reum læsæ maiestatis. Mirum est igitur quod scripsit hanc causam.

Ad hæc dicitur quod ex quatuor capitibus oportuit causam hanc scribi. Tum ex parte pontifici, tum ex parte causarum, tum ex parte Pilati, tum ex diuina dispositione. Ex parte quidem Pontificum alia fuit causa impellens eos ad mortem Domini Iesu, & alia fuit causa quam proposuerunt Pilato, vt Dominum Iesum damnaret. Nam causa mouens Pontificum animos: ad Domini Iesu mortem, fuit amor propriæ dignitatis & authoritatis, ne Romani tollerent locum eorum. Quum enim temporibus illis multi quasi prophetiæ insurgerent, & populos ad se conuerterent (vt Act. v. Gamaliel refert primò de Theodora, & deia;

& deia;